

dr hab. Ewa Maria Marciniak
Instytut Nauk Politycznych WNPiSM, UW
e.marciniak@uw.edu.pl

Warszawa, 05.01.2019r.

Ocena dorobku naukowego i recenzja osiągnięcia naukowego

dra Piotra Chrobaka

**sporządzona w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w
dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce**

Informacje ogólne

Dr Piotr Chrobak jest absolwentem Instytutu Politologii i Europeistyki Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego. Studia ukończył w 2006 roku. W 2010 roku otrzymał tytuł doktora w zakresie nauki o polityce na podstawie pracy *Preferencje wyborcze społeczeństwa zachodniopomorskiego w III RP*. Promotorem pracy był prof. Kazimierz Kozłowski, a została ona obroniona na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa UAM.

Od 2007 roku Habilitant jest związany z Instytutem Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego, gdzie aktualnie pracuje jako adiunkt w Zakładzie Historii Społecznej i Badań Regionalnych.

Ocena publikacji wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe

Habilitant jako swoje główne osiągnięcie naukowe wskazał cykl piętnastu publikacji, pt. *Preferencje wyborcze mieszkańców Szczecina na tle Pomorza Zachodniego w III Rzeczpospolitej*. Dodatkowo dwie monografie: *Referendum akcesyjne do Unii Europejskiej oraz wybory do Parlamentu Europejskiego w Szczecinie na tle Pomorza Zachodniego i*

ziemi lubuskiej w latach 2003-2014. *Preferencje wyborcze mieszkańców regionu zachodniopomorskiego i lubuskiego*, Poznań, 2018, ss. 583 oraz *Wybory samorządowe w szczecinie na tle Pomorza Zachodniego w latach 1990-2-10. Preferencje wyborcze mieszkańców regionu zachodniopomorskiego*, Szczecin 2014, ss 638.

Ponadto dr Chrobak zgłasza pracę zbiorową, której jest współredaktorem zatytułowaną *Prezydenci polskiego Szczecina*, Szczecin 2014, ss 265. Widać zatem na pierwszy rzut oka, że przedstawiony do oceny dorobek jest niezwykle obszerny, co w pewnym sensie jest atutem Habilitanta, ale również może świadczyć o braku umiejętności selekcjonowania materiału badawczego i grupowania go w określne grupy tematyczne.

Analiza wskazanych artykułów oraz monografii pozwala na stwierdzenie, że stanowią one jednorodny tematycznie cykl, który Autor konsekwentnie konstruuje wokół problematyki zachowań wyborczych a w szczególności preferencji wyborczych sytuowanych lokalnie.

Monografie oraz cykl artykułów odnoszą się do istotnej i aktualnej problematyki z punktu widzenia nauk o polityce. Problematyka preferencji wyborczych wydaje się kluczowa, zarówno jako kategoria naukowa, jak i praktyka polityczna, co jest niezwykle istotne dla rozumienia dynamiki współczesnych zachowań wyborczych. Dodatkowo podkreślić należy, że wybrany przez Autora aspekt preferencji wyborczych – preferencje mieszkańców Szczecina, czy mieszkańców zachodniopomorskiego, a więc poszukiwanie lokalnej specyfiki, istotnie uzupełnia refleksję naukową oraz aktualizuje wiedzę na ten temat.

Ponadto, podjęcie problematyki preferencji wyborczych należy uznać za zasadne ze względu na jej poznawczy i dydaktyczny aspekt.

Dr Chrobak wykonał wręcz tytaniczną pracę czyniąc przedmiotem swoich badań preferencje wyborcze mieszkańców Szczecina, w ich wieloaspektowym oglądzie. Oglądów odnosi się do cezury czasowej 2003-2014 – w przypadku monografii *Referendum akcesyjne...* i 1990-2010 – w przypadku drugiej- *Wybory samorządowe..* . Podobny okres badań jest uwzględniony w cyklu artykułów. Liczba aspektów, które podlegają naukowemu oglądowi jest bardzo obszerna i wymagająca zróżnicowanych kompetencji intelektualnych, w tym metodologicznych. Autor bowiem bada m.in.: przebieg kampanii referendalnej do UE, przebieg kampanii wyborczych do Parlamentu Europejskiego,

aktywność i program poszczególnych ugrupowań politycznych i komitetów wyborczych, promocji i reklamy wyborczej. Habilitant bada również zainteresowanie prasy lokalnej wyborami, wpływ mediów na wizerunek kandydatów. W kolejnej monografii dr Chrobak bada źródła trwałości preferencji wyborczych (utrzymujące się poparcie dla SLD) a następnie źródła zmiany preferencji. Podobnie jak w poprzedniej monografii Habilitant dokonuje analizy programów ugrupowań politycznych, reklamy i promocji wyborczej oraz analizy prasy lokalnej. Ta kompleksowa i wieloaspektowa analiza może być przeze mnie uznana za oryginalne osiągnięcie naukowe Autora, zwłaszcza w kontekście faktu, iż na rynku wydawniczym istnieją jedynie przyczynkarskie i fragmentaryczne opracowania tej problematyki.

Natomiast, z całą pewnością mogę powiedzieć, że problematyka badawcza podjęta przez Habilitanta **mieści się w obszarze badań nauk o polityce**. Istotnie uzupełnia literaturę poświęconą lokalnym zachowaniom wyborczym. Habilitant proponuje ciekawe i usystematyzowane rozważania odnoszące się do diagnozy czynników wpływających kształtowanie się preferencji wyborczych, co należy uznać za istotne z punktu widzenia poszerzania i aktualizacji obszaru badań nauk o polityce. W mniejszym stopniu Autor koncentruje się na eksplanacyjnej warstwie badań własnych, a to w istotnym stopniu sprzyjałoby zrównoważeniu dwóch typów naukowej narracji: deskrypcji i eksplanacji.

Metodologia badań

Autor deklaruje, że w procesie badań nad preferencjami stosuje zróżnicowane procedury i podejścia badawcze. Rzeczywiście, tak zakrojone badania wymagają owego zróżnicowania. Zatem za zasadne uznaję, wykorzystanie przez Habilitanta przede wszystkim metody porównawczej i instytucjonalno-prawnej, co należy głównie odnieść do dwóch monografii, w mniejszym stopniu do prezentowanych artykułów. Ponadto dr Chrobak wykorzystał metody ilościowe i behawioralne. Zaznaczyć trzeba, że Habilitant zdaje sobie sprawę dlaczego stosuje te a nie inne metody w poszczególnych etapach swoich badań. Świadczy to o samodzielności metodologicznej Habilitanta.

Pewien niedosyt budzi procedura badawcza związana z analizą zawartości mediów, wszak to na jej podstawie Autor konstruuje wiele wniosków i konkluzji badawczych.

Na uwagę zasługuje wielkość i różnorodność zgromadzonego materiału badawczego i źródłowego, który Autor wykorzystuje w swoich badaniach. Trzeba podkreślić, że jest to imponujący materiał, który może służyć do kolejnych eksploracji.

W odniesieniu do monografii *Referendum akcesyjne ...*, chcę zauważyć, że dr Chrobak konstruuje trzy hipotezy badawcze i dwadzieścia trzy pytania badawcze. Hipotezy są zasadniczo dobrym wyznacznikiem badań. Analiza materiału badawczego pozwoliła na weryfikację tych hipotez. Zgodnie z ustaleniami Habilitanta mieszkańcy Szczecina wykazują stałe preferencje polityczne w wyborach do Parlamentu Europejskiego, największym poparciem cieszyły się ugrupowania opowiadające się za członkostwem Polski w UE, kampania referendalna wzbudziła większe zainteresowanie mediów lokalnych niż wybory do PE w 2004, 2009, 2014 roku. Moje uwagi o charakterze polemicznym odnoszę do liczby i jakości pytań badawczych. Część z nich ma charakter zamknięty „czy”, w części sformułowania są nietrafne „jak wyglądały wyniki”. Nie mają więc charakteru naukowego, a raczej informacyjny – pytanie: czy preferencje uległy zmianie jest stosunkowo prostym pytaniem, na które odpowiedź można znaleźć porównując wyniki badań ogłaszanych przez PKW. Na szczęście Habilitant potrafi prowadzić proces badawczy konstruując również pytania, które są odzwierciedleniem problemów badawczych, na które odpowiedź (rozwiązanie problemu) nie jest z oczywista, lecz jest rezultatem postępowania badawczego. Chcę przytoczyć kilka pytań jako przykład interesujących poznawczo problemów: „Dlaczego zwyciężały komitety partyjne a nie bezpartyjne?; „Za pomocą jakich technik promocji politycznej poszczególne komitety prowadziły swoje kampanie wyborcze oraz jak w odniesieniu do kolejnych elekcji przebiegała ewolucja techniki prowadzenia kampanii?”, „jaki był poziom zainteresowania referendum?”. Uznaję zatem, że mam do czynienia z badaczem, który testuje różne podejścia w prowadzeniu badań, sposobie konstruowania pytań, co uwidacznia się również w monografii *Wybory samorządowe w Szczecinie....* Warstwę metodologiczną tej pracy oceniam lepiej, gdyż Autor stosunkowo precyzyjnie określił cele badań oraz sformułował pytania badawcze, dające szansę na uzyskanie ciekawych wyników. Pytania badawcze precyzyjnie wyznaczają procedurę badań, mają charakter otwarty. Habilitant deklaruje w tej monografii wykorzystanie wielu metod typowych dla

nauk o polityce, np.: metodę porównawczą, instytucjonalno-prawną, metodę analogii oraz dodatkowo metodę obserwacji.

Ponieważ, jak pisze w wstępie, swoje konkluzje naukowe formułuje głównie na podstawie analizy materiałów prasowych, to wydaje się, iż niezbędne było zastosowanie metody analizy zawartości mediów lub/i metody analizy treści. Takowych Autor nie deklaruje i nie stosuje. Uznaję to za istotny mankament, ponieważ zaprezentowana analiza jest wynikiem subiektywnych wrażeń i opinii Habilitanta, a nie rezultatem maksymalnego dążenia do obiektywizacji procesu badawczego i konceptualizacji jego wyników.

Nie oznacza to, że Autor nie poddaje swojego wywodu rygorowi naukowemu. Ma bowiem świadomość stosowanej procedury, świadomość ograniczeń badawczych, choć nie zawsze są one formułowane *expressis verbis*. Chronologiczno-problemowy porządek wywodu w obu monografiach jest świadectwem przyzwoitej refleksji naukowej.

A - jak już wspomniałam- objętość dorobku dr Chrobaka, całościowy i spójny ogląd lokalnych preferencji wyborczych jest niewątpliwym atutem sylwetki naukowej Habilitanta i z pewnością pozytywnie świadczy o jego pracowitości.

Reasumując, w warstwie metodologicznej przedstawione do oceny prace budzą pewną polemikę, jednak nie ma ona charakteru dyskredytującego. Tendencja do opisu zjawisk politycznych jest stosunkowo powszechna, zaś ich wyjaśnianie – nieczęste. W tym przypadku dr Chrobak do procedury deskryptywnej włącza ważne z punktu widzenia nauk o polityce metody (komparatystyczną, instytucjonalno-prawną, czy behawioralną), co sprzyja przypisaniu Jego pracom waloru naukowego poznania.

Struktura ocenianych monografii

Przedłożone do recenzji monografie są prawidłowo ustrukturyzowane. Zawarty w obu książkach wywód jest wewnętrznie spójny. Książka *Referendum akcesyjne...* składa się z wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia (Uwagi końcowe), literatury wykorzystanej w tekście, uporządkowanej bibliografii, wykazu skrótów, indeksu ugrupowań politycznych i komitetów wyborczych oraz spisu tabel. Niewątpliwym atutem tek książki jest streszczenie i spis treści w języku angielskim

Oceniając strukturę tej pracy wskazać należy na jej koherentny charakter oraz proporcjonalność treści w poszczególnych rozdziałach. Wstęp zawiera niezbędne informacje odnoszące się do celów badań, pytań i hipotez badawczych. Zawiera też uwagi metodologiczne oraz zakres terytorialny i chronologiczny pracy. We wstępie Autor streszcza poszczególne rozdziały i odnosi się też wykorzystanej bazy źródłowej, obszernie charakteryzuje literaturę przedmiotu swoich badań. Taka konstrukcja wstępu uznaję za atrakcyjną poznawczo, może też służyć jako wzór dla innych badaczy.

Monografia *Wybory samorządowe...* liczy aż siedem rozdziałów, jest opatrzona wstępem skonstruowanym zgodnie ze standardami metodologicznymi. Struktura pracy jest koherentna, wywód w poszczególnych rozdziałach ułożony w układzie chronologiczno-problemowym. Na zakończenie poszczególnych rozdziałów Autor formułuje pewne konkluzje. Są one dyskusyjne, nie odwołują się do żadnych koncepcji preferencji wyborczych, czy zachowań politycznych, lecz na ogół odnoszą się do zwycięzców i przegranych poszczególnych wyborów. Autor oczywiście ma prawo do takich konkluzji, a recenzent do nieco innych oczekiwań.

Zatem obie recenzowane monografie są znakomitą kompendium wiedzy o wyborach. Nie ma takiego kompleksowego opracowania na rynku wydawniczym. I to niewątpliwa zasługa dr Chrobaka. Niedosyt budzi teoretyczna strona tych prac, tj. zakotwiczenie prowadzonych badań w jakichś paradygmatach zachowań i preferencji wyborczych.

Kolejna publikacja wskazana jako osiągnięcie naukowe to praca zbiorowa *Prezydenci polskiego Szczecina*, której Habilitant był współredaktorem. Książka ma charakter biograficzny, choć nie brakuje w niej opisów procesów decyzyjnych zarządów miasta czy kolegów prezydenckich.

Dodatkowo dr Chrobak przedstawia do oceny cykl artykułów, które nawiązują do głównej problematyki badawczej a także po części do systemów wyborczych na ziemiach polskich od II do III RP. Artykuł ten wskazuje na kompetencje Habilitanta do ujęć systemowych i porównawczych, co szczególnie doceniam, po lekturze o charakterze przeważnie deskrypcyjnej.

Na uwagę zasługuje pokaźna baza źródłowa, niezwykle bogata literatura, która nie dość, że jest reprezentatywna dla podjętego obszaru badań, to może służyć każdemu

badaczowi zajmującemu się wyborami w kontekście systemów wyborczych, paradygmatów zachowań i preferencji wyborczych.. Docenić też trzeba wysiłek edycyjny Autora i wydawnictwa.

Ustalenia badawcze dra Chrobaka, będące wynikiem weryfikacji przyjętych hipotez oraz rozwiązywania problemów badawczych można je uznać za oryginalne w naukach o polityce, uzupełniające istotnie zakres wiedzy o preferencjach wyborczych mieszkańców Szczecina i Pomorza Zachodniego oraz systemów wyborczych. Ponadto Jego prace mają istotny walor aplikacyjny.

Reasumując, wskazać należy, iż Habilitant wykazuje się znajomością literatury przedmiotu, prezentuje ustrukturyzowaną, analityczną oraz komparatystyczną znajomość zagadnień, ważnych z punktu widzenia badań zaprezentowanych w monografiach i artykułach.

Biorąc pod uwagę powyższe, konstatuję, iż **dr Piotr Chrobak wnosi wkład w badania nad lokalnymi preferencjami wyborczymi. Eksplorowana problematyka jest oryginalna i przede wszystkim istotna ze względu na poszerzanie przedmiotu badań w zakresie nauki o polityce, inicjuje i wzbogaca refleksję na temat obrazu preferencji politycznych mieszkańców Szczecina oraz województwa zachodniopomorskiego i lubuskiego,**

Przedstawione do oceny monografie wraz z cyklem artykułów należy uznać za osiągnięcie naukowe, o którym mowa w obowiązujących przepisach prawa.

Ocena pozostałego dorobku naukowego

Doktor Piotr Chrobak deklaruje, że oprócz badania preferencji wyborczych przedmiotem jego naukowego zainteresowania są kwestie rozwoju i likwidacji sektora prywatnego po II wojnie światowej na ziemiach zachodnich i północnych ze szczególnym uwzględnieniem Szczecina i Poznania. Ponadto zajmuje się też najnowszą historią Szczecina, prowadzi też badania z zakresu wojskowości w okresie II wojny światowej. Można uznać, że zwieńczeniem badań nad tą problematyką jest autorstwo 18 haseł do *Leksykonu Bezpieczeństwa Wewnętrznego*.

Dr Chrobak jest autorem 54 publikacji – jeśli brać pod uwagę artykuły w czasopiśmie, artykuły analityczne, raporty, redakcje prac zbiorowych. To bardzo duża liczba, świadcząca o ogromnej pracowitości Habilitanta oraz o różnorodności zainteresowań badawczych.

Imponująca jest również aktywność konferencyjna Habilitanta. Brał udział w 22 konferencjach, na których wygłosił referaty znacząco powiązane z problematyką badań.

Dr Chrobak współorganizował 14 konferencji o charakterze krajowym i międzynarodowym. Habilitant uczestniczył w badaniach statutowych finansowanych ze środków Uniwersytetu szczecińskiego i Wyższej Szkoły Humanistycznej TWP w szczecinie na temat stanu mediów lokalnych. Ponadto jest członkiem Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego i Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich.

Oceniając aktywność naukową dr Piotra Chrobaka należy uznać, iż spełnia ona standardy zarówno pod względem jakościowym jak i ilościowym.

Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego

W dorobku dydaktycznym dra Piotra Chrobaka znajduje się wiele ciekawych i różnorodnych przedmiotów, o charakterze ćwiczeń, warsztatów, konwersatoriów i wykładów.

Ponadto, Habilitant wypromował 52 licencjatów, był recenzentem 52 prac magisterskich i 67 prac licencjackich. Jest aktywnym organizatorem wielu przedsięwzięć, takich jak: Olimpiada Wiedzy o Bezpieczeństwie i Obronności, Olimpiada Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym, Zachodniopomorska Olimpiada debat Oxfordzkich, Humanistyczny Festiwal Nauki. Dr Chrobak jest też opiekunem koła naukowego Edukacji dla Bezpieczeństwa. Był członkiem Kierunkowego Zespołu ds. Jakości i Programów Kształcenia, współtworzył nowy kierunek studiów: Management instytucji publicznych i Public Relations.

Habilitant jest więc aktywnym uczestnikiem i współtwórcą życia akademickiego w swoim instytucie.

Dr Piotr Chrobak jest promotorem pomocniczym rozprawy doktorskiej mgr Sylwii Zielińskiej „Dekompozycja potencjału przemysłowego Pomorza Zachodniego a

aktywność parlamentarzystów zachodniopomorskich po 1989r.”, przygotowywaną pod kierunkiem prof. Kazimierza Kozłowskiego.

Dr Chrobak prowadził otwarte wykłady dla Stowarzyszenia Uniwersytet Trzeciego Wieku oraz w ramach Zachodniopomorskiego Festiwalu nauki.

Reasumując, **w zakresie aktywności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej Habilitant wykazuje się wysokimi osiągnięciami, spełniając tym samym kryteria ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.**

Wniosek końcowy

Stwierdzam, na podstawie przedłożonej dokumentacji, że dorobek naukowy, dydaktyczny i organizatorski dra Piotra Chrobaka spełnia wymagania stawiane przez przepisy ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz kryteria oceny osiągnięć osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora habilitowanego zawarte Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule naukowym w zakresie sztuki z 14 marca 2003 roku oraz w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 1 września 2011 roku.

Dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny w tym przedstawiony jako osiągnięcie badawcze cykl artykułów oraz monografia , zatytułowane: *Preferencje wyborcze mieszkańców Szczecina na tle Pomorza Zachodniego w III Rzeczypospolitej* spełnia wymagania ustawowe i uzasadnia sformułowanie przeze mnie wniosku o nadanie doktorowi Piotrowi Chrobakowi stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce.

